

iTeach: Experiențe didactice

ISSN 2247 – 966X

Nr. 98 / octombrie 2019

98

Provocări noi în clasa de elevi

| **Carmen Cristea**

Proiectul internațional PBL „Praful magic”

| **Daniela Crăciun**

Exemple de bune practici în educația pentru protecția mediului

| **Ana-Mirela Goron**

Educație interculturală și jocuri tradiționale

| **Diana-Maria Beldiman**

Optimizarea jocului în atac la echipa reprezentativă de handbal fete, la nivel de învățământ gimnazial (Cercetare)

| **Marian-Iustin Lupu**

Jocul didactic și implicațiile sale pedagogice în dezvoltarea proceselor psihice la elevi

| **Anca-Roxana Negoită**

Rolul literaturii în viața elevului din ciclul primar

| **Raluca Bratu**

Importanța dezvoltării creativității elevilor

| **Liviu Chifane**

Editor: TEHNE- Centrul pentru Inovare în Educație

Online: www.iteach.ro/experiencedidactice

Partener: Institutul de Științe ale Educației

Revista "iTeach: Experiențe didactice" își propune să promoveze aspectele practice ale predării, învățării și evaluării școlare prin aducerea în prim plan a experiențelor concrete ale cadrelor didactice. Constituie un canal de comunicare și de informare în cadrul comunității cadrelor didactice înscrise pe platforma iTeach.

Descriere prin cuvinte cheie:

didactică aplicată, practică pedagogică, situații educative, experiențe didactice

iTEACH: EXPERIENȚE DIDACTICE

Cod de identificare ISSN / înregistrarea Bibliotecii Naționale a României:
iTeach: Experiențe didactice (online) = ISSN 2247 – 966X
ISSN – L = 2247 – 966X

EDITOR: **TEHNE- Centrul pentru Inovare în Educație**

www.tehne.ro

REDACȚIA:

Str. Dr. Louis Pasteur 54
București 050536

COLECTIV DE REDACȚIE

dr. Olimpiu ISTRATE (Universitatea din București, Departamentul pentru Formarea
Profesorilor)

dr. Oana GHEORGHE (Institutul de Științe ale Educației)

dr. Simona VELEA (Institutul de Științe ale Educației)

Alexandra BUNICA (Institutul de Științe ale Educației)

Doru ȘTEFĂNESCU (Social IT)

dr. Simona GĂBUREANU (Universitatea Politehnica București, Catedra pentru Pregătirea
Personalului Didactic)

dr. Ema FÂCIU (Universitatea "Vasile Alecsandri" din Bacău, Școala doctorală; Casa
Corpului Didactic "Grigore Tăbăcaru" Bacău)

E-MAIL: echipa@iteach.ro

PAGINA REVISTEI:

www.iteach.ro/experiencedidactice

Provocări noi în clasa de elevi

De **Carmen Cristea**

În cadrul procesului instructiv-educativ, interacțiunea dintre profesor și elev este văzută ca un dialog permanent, ce presupune influențe reciproce. Astfel, fiecare individ este văzut ca centru al unui proces de învățare. Cadrul didactic are datoria de a susține dezvoltarea elevului, conlucrând cu acesta într-o manieră dialogată. Este de preferat ca elevul și profesorul să ajungă să învețe împreună, descoperind pas cu pas elementul de noutate.

Modernismul și postmodernismul reprezintă două aspecte diferite ale modernității, ce implică atât aspecte pozitive, cât și aspecte negative. În cadrul procesului instructiv-educativ, interacțiunea dintre profesor și elev este văzută ca un dialog permanent, ce presupune influențe reciproce. Astfel, fiecare individ este văzut ca centru al unui proces de învățare.

Cadrul didactic are datoria de a susține dezvoltarea elevului, conlucrând cu acesta într-o manieră dialogată. Este de preferat ca elevul și profesorul să ajungă să învețe împreună, descoperind pas cu pas elementul de noutate.

Profesorul modern trebuie să dețină un caracter disciplinat, muncitor și responsabil. El își planifică viitorul, îl organizează, pentru ca ulterior să simtă satisfacția lucrului bine făcut. Pe de altă parte, elevul postmodern este dornic de implicare în tot felul de proiecte, fie ele și superficiale, care nu i-ar aduce beneficii deosebite. Agreează noutatea, nu suportă evaluările sau ierarhizările și are tendința de a nu se supune regulilor.

În școală, elevul este receptat ca fiind un centru de preocupări și interese. În acest caz, școala dobândește atributele unui mediu sigur și familiar. Profesorul este privit ca un expert, acest lucru nefiind însă în totalitate acceptat. El ar trebui să îi învețe pe elevi cum să învețe folosind metode tehnologice. Existența unei abordări democratice și dialogate este imperios necesară la clasă, activitățile profesorilor fiind orientate spre crearea unor materiale educative motivaționale pentru elevi. Deoarece sarcina noastră principală este de a educa, trebuie să și relaționăm cu elevul, să socializăm cât se poate de mult, să fim mult mai deschiși la ideea de dialog. Ar fi bine ca elevul să né perceapă ca pe o ființă sensibilă, cunoscătoare a naturii umane și dispusă să interacționeze oricând cu ceilalți.

Pentru ca procesul de învățare să fie eficient, perceperea informațiilor trebuie să se facă în manieră postmodernă, adică lecția să se axeze pe participarea activă a elevului. Lecția este pentru început o necunoscută ce tinde să se descopere în momentul în care atenția și interesul elevilor se concentrează asupra ofertei profesorului. Din acel moment, ea va deveni rezultatul implicării individuale a elevilor. Profesorul nu va face decât să organizeze eficient informațiile, având ca principal scop trezirea curiozității elevului, încurajarea și cooperarea cu acesta, dezvoltarea analogiilor și extragerea concluziilor. Lecția va deveni și mai interesantă dacă temele propuse vor veni în contradicție cu ideile elevilor.

O clasă din zilele noastre presupune așadar oportunități pentru interacțiuni sociale, investigații independente, studiu și exprimarea creativității. Clasa va crea astfel cunoașterea și nu va fi supusă ea însăși cunoașterii tradiționale.

Educația este o acțiune la care participă școala, familia, comunitatea locală, întreaga societate, iar colaborarea dintre ele este absolut necesară. Profesorul este cel care facilitează munca în parteneriatul cu părinții. Astfel, el va trebui să cunoască ce relații sunt în sânul familiei din care provine elevul și mai ales să-i cunoască pe părinții cu care va trebui să colaboreze în vederea susținerii acestuia în plan educațional. O comunicare eficientă părinte-profesor va fi oglindită corespunzător în rezultatele școlare ale elevului și în conduita acestuia.

Un alt aspect ce trebuie avut în vedere este legat de comunicarea non-verbală pe care elevii o stabilesc cu noi. Ținuta lor, accesoriile uneori exagerate de tip piercing sau tatuaje, sugerează caracterul uneori rebel al tinerei generații. Cei trecuți deja de perioada teribilă a adolescenței sunt uneori incapabili să-i înțeleagă și manifestă repulsie față de acest aspect al vieții lor, dând astfel naștere unor controverse.

Elemente de acest fel trebuie analizate și uneori acceptate, supuse discuției, pentru o înțelegere corectă a fenomenului și pentru a se renunța la acea viziune asupra elevului postmodern, văzut precum un defect ce trebuie corectat și educat.

În zilele noastre, autoritatea profesorului se diminuează în raport cu cea a elevului, de aceea este necesară o modificare a viziunii asupra lumii și asupra valorilor ei autentice. Astfel, elevii trebuie să fie în același timp intimidați și impresionați de oferta educațională ce li se propune (mediată de profesor), pentru a fi dispuși să colaboreze. Greșelile nu trebuie sancționate imediat ce s-au produs, căci ele reprezintă un punct de reper în vederea obținerii răspunsurilor bune. Totodată, greșelile pot constitui un punct de plecare pentru o lecție următoare, pe baza lor putându-se constitui strategii care îi vor conduce pe elevi la descoperirea unor lucruri noi. Greșelile noastre, dar și greșelile altora pot contribui la extinderea orizontului cunoașterii.

În permanență né aflăm într-un proces supus schimbării. Astfel, trebuie să né adaptăm acestor modificări ce au loc în viața noastră și să fim capabili să distingem părțile bune de cele rele, să le selectăm și să le valorificăm conform aptitudinilor și intereselor noastre. Ca persoane mature și mai ales ca profesori,03 avem datoria de a insufla elevilor noștri dragostea de frumos, de adevăr, de nou și mai ales de bine, pentru ca procesul adaptării lor la cerințele societății de astăzi să fie cât mai eficient.

Proiectul internațional PBL „Praful magic”

De **Daniela Crăciun**

Proiectul internațional PBL “My Magical Dust” – Praful meu magic – și-a propus să-i unească pe profesori, părinții, școala și comunitățile pentru bunăstarea elevilor. Acest proiect evidențiază unele dintre problemele majore pe care le întâmpină elevii în fiecare zi, dar sunt adesea neglijate. De exemplu, depresia și anxietatea la vârste fragede. “My magical Dust” 2019 a reprezentat pentru mine și pentru elevii mei de clasa a treia o încercare de a nu depăși limitele, o oportunitate de a transforma orele de școală în mici ateliere de lucru, în care interdisciplinaritatea, creativitatea, curiozitatea, au fost prioritare în demersul didactic. Proiectul le-a permis elevilor să demonstreze că pot avea un impact asupra lor comunitățile dacă le educăm

pentru a rezolva problemele din viața reală.

De ce participare la un proiect PBL? Proiectul PBL își găsește relevanța în viața proprie. Învățarea va fi una totală, dezvoltându-l elevului un simț al responsabilității și o atitudine favorabilă față de învățare. Există vreo metodă mai bună și mai eficientă de învățare pentru o generație nativ digitală? Proiectele simple se bazează pe un instrument (de exemplu, realizează o prezentare ppt), în timp ce PBL-ul utilizează tehnologia cu o finalitate raportată la competențele vieții reale.

Întrucât procesul învățării este în mod constant supervizat de profesor prin evaluare continuă, apare o atmosferă de tolerare a greșelii, de acceptare a feedbackului de orice fel iar relația profesor-elev se îmbunătățește. De asemenea profesorul îl ajută pe elev să reflecteze asupra activităților proprii, căutând soluția problematicii de la care a pornit.

“My magical Dust” i-a ajutat pe elevii să-și acopere mult mai multe obiective de învățare, abilități și strategii decât aș fi putut vreodată să-mi imaginez și sunt încredincioși că elevii își vor aminti această experiență mulți ani de acum încolo.

Încrederea, mândria și dezvoltarea diverselor competențe precum comunicarea orală, încrederea în sine, abilități de cercetare și investigare, spiritul critic doar prin împărtășirea acestui proiect au fost remarcabile. Elevii au utilizat conversații, auto-reflectarea, evaluarea reciprocă, cu rubrici și critica experților pe durata proiectului.

Proiectul a durat cinci săptămâni, având de rezolvat patru sarcini de lucru și subliniază Cosmologia, o ramură a Astronomiei, cu scopul de a introduce studenții descoperirea recentă a „„ găurii negre ”care le va permite să-și ducă imaginația dincolo de ea. În sarcina finală a proiectului, profesorilor și elevilor li se va oferi posibilitatea (opțional) să participe la un concurs video internațional. Judecătorii vor fi experți ELT de la Universitatea Oxford, Universitatea din Barcelona și selectivi membrii „Prafului meu magic”.

Călătoria noastră a început cu vizionarea filmului, School Link: „Grijă pentru nevoile de sănătate mintală a copiilor și tinerilor” a urmat o conversație despre băiatul din film, despre sentimentele sale, despre comportamentul său. Am încercat să intrăm în inima băiatului și ne-am imaginat cum ar arăta și cum se va manifesta o persoană ar putea cădea în depresie/ anxietate. Cauzele anxietății și depresiei: în timpul activității am aflat că majoritatea emoțiilor noastre sunt legate de problemele familiei, nevoia de a fi acceptat și apreciat într-un anumit grup sau rezultatele proaste la școală / alte activități.

Următorul pas al călătoriei a fost să scriem și să atragem atenția asupra a ceea ce îi face să se simtă bine sau rău, să analizăm ce ne place și ce ne sperie cel mai mult. Inimile studenților au surprins teama de greșeli și dezamăgire, prieteni falși, certuri cu prietenii, agresiune. Ne-am continuat călătoria iar următorul pas a fost să ancorăm în propria noastră inimă, să analizăm ce ne place și ce ne sperie cel mai mult. Am desenat hărți mentale și am stabilit cele mai importante lucruri care îi sperie pe elevi, care sunt așteptările elevilor cu ajutorul „inimii vorbitoare”. Am făcut un copac de dragoste și am scris sloganuri despre ceea ce își doresc copiii.

În pasul trei a fost să prezentăm două cărți prezentate copiilor, am identificat temerile fiecărui elev. Am organizat o întâlnire cu părinții pentru a aborda problemele elevilor identificați.

Prezentarea „Legătura dintre abuzul verbal și anxietatea pe care toată lumea o ignoră” a fost utilizată pentru o conștientizare reală a cauzelor anxietății/ depresiei la copii/ elevi. Cum sănătatea mentală înseamnă și sănătate corporală, am vorbit despre alimente sănătoase, fructe și legume. Discuția a avut ca scop dezvoltarea competențelor pentru o dietă sănătoasă, bogată în legume, fructe și produse lactate. Am vorbit despre regulile de igienă a alimentelor când vine vorba de mâncarea celor menționate mai sus, dar și despre igiena mâinilor, unghiile atunci când mâncăm. Au învățat că alimentația lor trebuie să conțină cei mai importanți nutrienți pentru a asigura o bună dezvoltare fizică și intelectuală, precum și un capital energetic care să îi ajute să facă față programului școlar. Alături de părinți, au făcut salata de fructe, prăjiturile din fructe. Și-au dat seama că fructele pot păstra dulceața și că alimentația corespunzătoare ne menține sănătoși!

Elevii au realizat o carte-poster cu mesajul „Sănătatea mintală a copilului dvs. este mai importantă decât orice altceva în această lume”, lucrând în perechi. Le-au oferit părinților, care, la rândul lor, au făcut alte cărți poștale.

În ultimul pas al călătoriei, copiii au călătorit în lumea fabuloasă a galaxiei. Ne-am întors astronauții și am vorbit despre planetele despre gaura neagră. La sfârșitul călătoriei, și-au imaginat gaura neagră și ce era dincolo de ea.

Feedback-ul pozitiv al acestor activități din proiectul “Mz magical dust” 2019 mi-au schimbat cu adevărat abordarea ei în educație. Facilitarea participării la primul meu proiect de PBL a fost eliberatoare, iar energia și angajamentul elevilor au fost remarcabile. Nu trebuie uitat nici impactul proiectului asupra formării profesionale a cadrelor didactice, în sensul cultivării competențelor lingvistice, (comunicarea în limba engleză pe pagina de proiect), digitale, de cooperare și redactare de raport final.

Exemple de bune practici în educația pentru protecția mediului

De **Ana-Mirela Goron**

Care va fi viitorul omenirii? Este întrebarea tulburătoare care preocupă oamenii de știință, instituții de cercetare, instituții internaționale și, nu în ultimul rând Organizația Națiunilor Unite. Răspunsurile și soluțiile converg spre concluzia că de noi depinde propria supraviețuire.

Educația pentru mediu are scopul de a îmbunătăți calitatea vieții prin cunoștințele, dar mai ales prin motivațiile și conduitele pe care le oferă pentru a acorda mediului atenția și îngrijirea necesară.

Dovadă că protecția mediului reprezintă o prioritate pentru țările Uniunii Europene este faptul că în tratatul de bază al Comunității Europene (art. 2 din secțiunea principiilor de bază) se stipulează că rolul UE este acela de a promova un nivel înalt de protecție și îmbunătățire a mediului. Realizarea activităților de către elevii alături de cadrele didactice, părinți și de către alți membrii ai comunității locale este o modalitate eficientă de a face în mod conștient educație ecologică, astfel putându-se rezolva o mică parte din problemele mediului.

Activități practico-aplicative realizate de elevi

Pe parcursul acestui an școlar, principalele activități desfășurate de elevii în scopul formării la aceștia a unui comportament ecologic și a unei conduite ecologice au avut caracter preponderent practic iar impactul a fost deosebit asupra elevilor, generând interes, evidențiind creativitatea elevilor, implicarea, spiritul de echipă, competitivitatea.

S-au desfășurat activități educative ecologice, de voluntariat precum și activități de colectare selectivă a deșeurilor, dar și activități de educare cu privire la ecologia și protecția mediului.

Cu ocazia „Zilei Pământului”, sărbătorită pe 22 aprilie, am realizat o activitate care a constat în vizionarea unor materiale (prezentări ppt) realizate de elevi, despre modul cum ar trebui să avem grijă de mediul înconjurător, de asemenea elevii au realizat o planșă sugestiv intitulată „Viitorul Terrei este în mâinile noastre”.

În „Luna Pădurii” (15 Martie-15 Aprilie) am realizat împreună cu elevii din clasele V-VIII o expoziție de desene tematice, redactate în imaginile alăturate, precum și povești moralizatoare. Pe parcursul

acestor activități elevii și-au format deprinderi de lucru în echipă, abilități de comunicare și au dat dovadă de creativitate, ingeniozitate și talent.

În cadrul proiectului de educație ecologică derulat an de an în școala noastră – „Nouă ne pasă...PENTRU MĂINE!”, am desfășurat activități de ecologizare în cadrul cărora am adunat gunoaiile de pe șanțurile din localitatea Căianu-Mic precum și din incinta școlii. În această activitate au fost implicați elevi voluntari din clasele de gimnaziu, dar și din clasele de liceu, precum și profesorii diriginți.

O altă activitate din cadrul proiectului „Nouă ne pasă... PENTRU MĂINE!” este cea de amenajare și întreținere a „Colțului Verde” și a tuturor spațiilor verzi ale școlii.

Elevii, pe clase, și sub îndrumarea profesorilor au săpat, plivit, tăiat și legat trandafiri, au plantat petunii (*Petunia hybridamultiflora*) și flori de piatră (*Portulaca grandiflora*) în spațiile special destinate. De asemenea au fost montate suporturile metalice pentru susținerea trandafirilor.

Toate activitățile desfășurate de elevii sub atenta îndrumare a profesorilor, au fost eficiente, plăcute, elevii au dat dovadă de multă implicare, seriozitate și devotament în analiza și mai ales în rezolvarea problemelor legate de poluarea mediului înconjurător. Elevii au avut posibilitatea să constate singuri dacă mediul este poluat sau nu, dacă și cum se pot implica în protejarea acestuia, și putem spune: „cu o floare, se face primăvară!”, dacă fiecare dintre noi acționăm pentru a păstra calitatea mediului de viață.

BIBLIOGRAFIE

1. Barna, A., Pop, I., Moldovan, A., 1998, Predarea biologiei în învățământul gimnazial, Editura Didactică și Pedagogică, București
2. Dobrotă, C., Barna, A., 1996, „Educația ecologică temelia unui mod de viață” I Profesorul mediatator, în Marcu A. (coord), Zilele mediului pentru elevii clujeni, Cluj-Napoca
3. Dobrotă, C. și Barna, A., 1997, Modalități de abordare a educației ecologice, Tribuna Învățământului, București
4. Goron, A.-M., 2014, Contribuții la educarea ecologică a elevilor prin activități formative special destinate la nivel gimnazial – Lucrare Metodico – Științifică pentru obținerea gradului didactic I, Coordonator științific: Conf. Univ. Dr. Momeu Laura

Educație interculturală și jocuri tradiționale

De **Diana-Maria Beldiman**

Articolul își propune să prezinte câteva considerații privind educația interculturală în rândul liceenilor, pornind de la experiența pe care patru elevi de la Colegiul Național Școala Centrală din București au dobândit-o în cadrul proiectului Erasmus+ *The Game. Traditional Games are Meeting*, implementat de Asociația „Liber la Educație, Cultură și Sport”. Prin participarea la atelierul având ca temă jocurile tradiționale europene, aceștia nu numai că s-au implicat în activități fizice atractive, dar și-au exersat și abilitățile de comunicare în limbi străine, au învățat despre patrimoniul comun european, dar și despre diversitatea culturală specifică zonei centrale și sud-estice a Europei. În acest fel, jocurile tradiționale au prilejuit stabilirea dialogului și a cooperării autentice între participanți, îmbogățind astfel experiențele interculturale ale tinerilor. Pornind de la premisa că abilitățile care țin de zona interculturalității se dezvoltă doar în rare cazuri în cadrul mediului formal, s-a statuat că activitățile informale și non-formale sunt contextele necesare pentru deprinderea și dezvoltarea competențelor interculturale, atât de utile în societatea actuală, globalizată.

Educația interculturală promovează acceptarea diversității și a punctelor de vedere diferite, atitudinea pozitivă față de alte etnii, popoare, națiuni, combaterea atitudinilor intolerante și a comportamentelor discriminatorii. Atunci când vorbim de cultura unui popor ne referim la trei aspecte importante care definesc acest concept: perspectivele, produsele și procesele culturale (Frank 2013, 2).

Ideea de diversitate este cea care stă la baza educației interculturale prin sporirea interesului pentru cunoașterea și acceptarea altor culturi printr-un proces de comunicare eficientă, empatie față de interlocutor, participarea la activități comune care să prilejuiască o cunoaștere reală a Celuilalt. Educația interculturală presupune și relativizarea propriilor valori și deprinderea deschiderii spre alteritate, pentru a o putea înțelege și accepta. Acest lucru presupune o interacțiune autentică. Aceasta poate fi realizată printr-un dialog continuu, de pe poziții de egalitate, de descoperire a elementelor comune între culturi și civilizații (Ivasiuc et alii 2010, 13).

Jocurile de echipă sunt activități care au potențialul de a stimula

colaborarea între colegi pentru atingerea unui scop comun. Atunci când sunt practicate în medii multietnice, determină dezvoltarea competențelor interculturale, îmbunătățesc aptitudinile fizice, sociale și contribuie la dezvoltarea generală a elevilor. Astfel, spiritul tolerant și inițiativele de integrare sunt mult mai evidente la persoanele implicate în dialoguri interculturale. Pe de altă parte, atunci când vorbim despre dezvoltarea personală a copiilor, am observat că stima de sine, comunicarea și socializarea sunt mult mai eficiente la elevii care practică activități sportive și interacționează în aceste contexte cu participanți provenind din medii culturale diferite.

Asemenea expuneri interculturale sunt prilejuate de participarea elevilor în proiecte Erasmus+, unde au ocazia să interacționeze cu tineri provenind din alte țări. Ei învață să respecte diversitatea, dar în același timp să descopere valorile care ne sunt comune. Jocurile și activitățile de petrecere a timpului liber sunt o modalitate excelentă de a exersa competențe interculturale și de a face un schimb de valori.

Un astfel de proiect este implementat de Asociația „Liber la Educație, Cultură și Sport” din București (www.educatie.org/the-game-traditional-games-are-meeting/#anchor-Romania). În acest context, patru elevi de la Colegiul Național Școala Centrală au avut ocazia de a participa și de a-și exersa competențele lingvistice, sociale și de echipă într-un mediu multicultural.

Jocurile propuse în cadrul proiectului *The Game* au fost prezentate profesorilor în cadrul unei întâlniri derulate la Muzeul Sportului din București. Ulterior, acestea au fost jucate de elevi sub coordonarea partenerilor din fiecare țară (Bulgaria, Croația, Turcia).

Toate cele trei țări participante au prezentat elevilor și profesorilor români câte trei jocuri tradiționale, dintre care amintim: Zamrusvanka (Frosty), săritul corzii și v-ați ascunselea din Bulgaria; Tombik, prinderea mingilor și batista (Turcia); din Croația au fost prezentate săriturile în saci, o variantă a jocului rațele și vânătorii și bocce. Acestea au fost deosebit de antrenante, iar punerea lor în practică a presupus cunoașterea celorlalți participanți, comunicarea în limba engleză, respectarea normelor de relaționare într-un spațiu non-formal, dar și a celor care țin de fondul cultural specific fiecărei culturi.

Elevii au identificat asemănările dintre tradițiile ludice din cele patru țări participante la proiect, au stabilit similitudinile dintre variantele de jocuri propuse de organizatori, au folosit limba engleză pentru a comunica, au manifestat interes pentru jocurile tradiționale din țările partenere.

Spiritul de echipă, colaborarea dintre elevi pentru a atinge un obiectiv comun și astfel, a câștiga un joc de echipă, pe de o parte și spiritul competitiv, pe de altă parte s-au îmbinat în mod armonios și i-au ajutat pe elevii noștri să se bucure de experiența interculturală de excepție la care au luat parte. Impresiile acestora după desfășurarea activității stau mărturie pentru reușita evenimentului și pentru aptitudinile pe care aceștia le-au dobândit: Emma L., elevă în clasa a X-a B a scris: *În urma participării la atelierul „Jocurilor tradiționale” am fost plăcut surprinsă să aflui mai multe lucruri despre jocurile practicate în alte țări europene. A fost o experiență frumoasă și utilă, care mi-a adus aminte de jocurile copilăriei!*

Schimburile culturale conștientizează tinerii în legătură cu elementele care îi definesc în societatea în care trăiesc, dar și în raport cu reprezentanții altei culturi. Acest lucru a fost observat și de către elevii noștri.

Silvia R., elevă în clasa a X-a B a consemnat:

„În vacanța de vară am luat parte la întrecerea organizată între echipele de elevi din România, coordonați de profesorii din Bulgaria, Turcia și Croația.

Concursul, în cadrul căruia ne-am măsurat abilitățile în jocurile cele mai populare în țările de origine, prezentate de fiecare echipă, ne-a captat pe toți, într-o atmosferă antrenantă și plină de veselie generală.

Spiritul de competiție, bineînțeles dublat de mândria națională, ne-a făcut să ne descoperim și să ne punem în valoare resurse și capacități nebănuite.

La final, am realizat că adevăratul câștig a constat nu în rezultatele obținute, ci în ocazia oferită echipei noastre, formată din elevi din mai multe clase ale Școlii Centrale, de a ne cunoaște mai bine și de a ne apropia mai mult.

Această zi va rămâne, pentru mine, suspendată în timp, printre momentele frumoase, inedite, petrecute alături de colegi și profesori”.

„Un mare plus al activității a fost mixul de jocuri originale cu unele pe care noi le știam deja. Unele dintre acestea există și în țara noastră, dar sunt puțin diferite. Spre exemplu, „granicar” este asemănător cu „rațe și vânători”. A fost o experiență unică și cu siguranță voi mai participa la viitoare proiecte asemănătoare.” – Ștefania A., elevă în clasa a X-a E.

Jocurile tradiționale sunt produse culturale care, practicate în medii multietnice, îmbogățesc experiența interculturală a tinerilor și dezvoltă competențe precum: exprimarea în limbi străine, capacitatea de a respecta cutumele specifice unei culturi diferite, atitudinea tolerantă față de obiceiuri diferite, abilitatea de a acționa sinergic în vederea atingerii unui scop comun sau abilitatea de a empatiza cu reprezentanții altei culturi (Boecker 2008, 7).

„Proiectul Erasmus+ privind jocuri tradiționale ale țărilor participante a fost o experiență inedită. Am avut prilejul de a face o incursiune în cultura acestor țări. Iar cei care ne-au învățat jocurile, adică profesorii din Bulgaria, Croația și Turcia au fost foarte prietenoși și niște parteneri buni de joacă.” – Rareș N., elev în clasa a X-a A.

În concluzie, este important să le oferim elevilor noștri posibilitatea de a interacționa în medii interculturale, unde au ocazia să socializeze și să participe efectiv la diverse activități cu persoane provenind din alte spații și culturi. În acest fel, aceștia dezvoltă diferite componente ale interculturalității, componente foarte necesare în societatea actuală globalizată. Competențele interculturale nu se dezvoltă decât rareori în cadrul unor activități formale și, din acest motiv, este necesară deprinderea lor din medii non-formale și informale.

Bibliografie

Site-ul Asociației Liber la Educație, Cultură și Sport
www.educatie.org/

Boecker 2008 – Malte C. Boecker, Intercultural Competence – The key competence in the 21st century?
www.ngobg.info/bg/documents/49/726bertelsmanninterculturalco

mpetences.pdf

Frank 2013 – Jerrold Frank, Raising Cultural Awareness in the English Language Classroom, în English Teaching Forum 51/4, 2013, online.

Ivasiuc et alii 2010 – Ana Ivasiuc, Maria Koreck, Roberta Kővári, Educație interculturală în România. De la teorie la practică. Implementarea educației interculturale în școli multietnice din România, București, 2010, pdf.

Optimizarea jocului în atac la echipa reprezentativă de handbal fete, la nivel de învățământ gimnazial (Cercetare)

De **Marian-Iustin Lupu**

„Optimizarea jocului în atac la echipa reprezentativă de handbal fete, la nivel de învățământ gimnazial” este un studiu pe care l-am efectuat în cadrul echipei de handbal din școală. Sper ca metodologia, rezultatele și concluziile să fie de ajutor și altor profesori de educație fizică, respectiv antrenori.

Premisele și obiectivele cercetării

În realizarea studiului, am pornit de la următoarele premise:

- există posibilitatea de îmbunătățire a fazelor de atac prin utilizarea unor mijloace de pregătire adecvate;
- prin sistematizarea și optimizarea corespunzătoare a mijloacelor de pregătire crește posibilitatea de eficientizare a acțiunilor de atac;
- prin metodele și mijloacele utilizate la antrenamente crește eficiența fazelor de atac.
- omogenitatea grupei experimentale este corespunzătoare din punct de vedere statistic;
- sportivii au fost în unanimitate de acord să participe la test, folosindu-și capacitățile în proporție de 100%;
- pe toată perioada experimentului, se păstrează rata naturală de progres.

Obiectivele urmărite au constat în:

- stabilirea subiecților participanți la experiment
- stabilirea mijloacelor optime de pregătire și modul de aplicare în lecțiile de pregătire și jocuri
- stabilirea coeficientului de utilizare al diferitelor mijloace de pregătire în raport cu intensitatea și volumul efortului depus.

Ipoteza și scopul cercetării

Aplicarea corectă și oportună a unor metode, mijloace și procedee specifice, în toate planurile pregătirii (fizică, tehnică, tactică, teoretică și psihică) în jocul de handbal, în acțiunile ofensive, contribuie la creșterea semnificativă a eficienței în atac, precum și la diversificarea procedeelor prin care se marchează.

Una din probleme cu care se confruntă în ultima perioadă profesorii de educație fizică o reprezintă slabele rezultate obținute în cadrul competițiilor, lucru confirmat și de echipa pe care o pregătesc. Urmărind evoluția elevelor componente a echipei reprezentative a școlii de-a lungul unui an competițional, am constatat că este necesar să îmbunătățim eficiența jocului în atac. Prin utilizarea unor mijloace și metode de antrenament corespunzătoare, rezultatele se pot apropia de cele propuse. S-a presupus că prin utilizarea unor mijloace de pregătire specifice se va îmbunătăți eficiența fazelor de atac ale acestei echipe, reușindu-se un parcurs cât mai lung în cadrul „Olimpiadei Gimnaziilor” sau a „Gimnaziadei”.

Scopul cercetării îl constituie găsirea și selectarea unui număr de mijloace de acționare optime și aplicarea lor în antrenamente și jocuri, în vederea creșterii eficienței jocului în atac, în cadrul echipei reprezentative de handbal a școlii.

Sarcinile cercetării

Pentru verificarea ipotezei, am organizat următorul experiment: am urmărit evoluția jucătoarelor pe care le pregătesc pe parcursul a doi ani de disputare a competiției școlare naționale „Olimpiada Gimnaziilor”, respectiv „Gimnaziada”, schimbând mijloacele de pregătire după primul an. În acest studiu, mi-am propus următoarele sarcini:

- compararea rezultatelor sportivelor pe parcursul celor doi ani competiționali;
- surprinderea aspectelor referitoare la motivația sportivelor pe parcursul desfășurării experimentului;
- urmărirea progreselor înregistrate de sportive în cadrul competițiilor;
- îmbunătățirea pregătirii sportivelor, pe toate cele 5 planuri: fizic, tehnic, tactic, teoretic, psihologic;
- diversificarea tacticii de atac;
- strângerea și studierea materialului bibliografic;
- găsirea celor mai eficiente mijloace de pregătire în vederea confirmării ipotezei;
- aplicarea mijloacelor utilizate în experiment în pregătirea viitoare, ca urmare a concluziilor trase în urma desfășurării experimentului.

Organizarea experimentului

Experimentul s-a desfășurat pe parcursul a 2 ani competiționali:

1. septembrie 2015 – iunie 2016
2. septembrie 2016 – mai 2017

Eșantionul este alcătuit din 25 de sportive, ce în anul școlar 2015–2016 aveau vârsta cuprinsă între 11 și 13 ani. Sportivele sunt componente ale echipei reprezentative de handbal fete. Precizez că eșantionul este nereprezentativ, rezultatele cercetării neputând fi raportate la totalitatea sportivelor ce activează în cadrul echipelor reprezentative ale diferitelor școli.

Antrenamentele s-au desfășurat atât în sală, cât și în aer liber, utilizându-se materiale didactice corespunzătoare.

S-a aplicat o testare inițială ce a cuprins teste privind viteza, rezistența, forța și îndemânarea, urmând ca după aplicarea mijloacelor de pregătire din perioada intercompetițională să se

aplice testarea finală, pentru a observa progresele sau regresele înregistrate de sportivele lotului.

Ținând cont de vârsta la care a avut loc selecția și de caracteristicile somatice, psihice și biologice ale subiecților, s-a elaborat un plan de pregătire adecvat acestora. Aflându-né în stadiul II al antrenamentului sportiv, procesul este unul complex, ce se desfășoară sistematic și cu creșterea continuă și gradată a adaptării organismului sportivelor la efortul fizic și psihic cerut de participarea la competiții; etapele pregătirii nu trebuiesc nici accelerate și nici „sărite”, omise, în perspectiva obținerii unor rezultate imediate, dar care să nu aibă o continuitate în viitor, datorită unei baze fragile în pregătire. Tot timpul trebuie avut în vedere vârsta sportivelor, gradul lor de maturizare, asigurându-se un proces de învățare echivalent cu nivelul dezvoltării psihice, fiziologice și motrice și, de asemenea, la nivelul handbalistic actual. Trebuie eliminată abordarea la întâmplare a pregătirii, fără stabilirea obiectivelor, a factorilor pregătirii, a normelor și probelor de control, subliniindu-se deosebita importanță a volumului și intensității antrenamentului.

La această categorie de vârstă, participarea în competiții este necesară, instruirea trebuie să asigure pregătirea pe un plan superior, cooptarea unui număr cât mai mare de copii în practicarea handbalului și crearea deja a premiselor unei viitoare structuri de performanță. Antrenorul trebuie să găsească continuu cele mai variate și mai interesante mijloace de antrenament, care să fie agreate de copii, să fie atrași spre practicarea acestui sport; lecțiile de pregătire plictisitoare, lipsite de atractivitate, neinteresante vor duce către prezența în număr din ce în ce mai mic a copiilor pe terenurile de handbal.

Selecționarea sportivelor s-a efectuat după criterii bine stabilite, atât din punct de vedere somatic, cât și medico-biologic, motric și psihologic. Aceste criterii sunt agreate de F.R.H. și reprezintă „piatra de temelie” în procesul instruirii viitorilor performeri.

După aplicarea tuturor acestor probe și criterii în vederea selecționării, s-a format un colectiv de 25 de sportive ce au început prima etapă a pregătirii sportive. Această etapă a fost cea în care s-a operat activ cu criteriile de selecție. Obiectivele s-au rezumat la:

- pregătire fizică generală
- consolidarea tehnicii
- educarea pasiunii pentru practicarea handbalului
- dezvoltarea calităților morale

În vederea eficientizării planului de antrenament, am considerat necesară analiza eficienței acțiunilor de atac, urmărind posturile de pe care s-au marcat golurile pentru fiecare meci în parte și procedeele prin care s-au înscris aceste goluri.

Metode de evaluare utilizate

S-a efectuat o testare inițială în ceea ce privește viteza, forța, rezistența și îndemânarea. După perioada de aplicare a mijloacelor de pregătire, am evaluat sportivele administrând aceleași probe ca și în testarea inițială.

Concluzii

În urma analizei efectuate asupra datelor obținute prin metodele de cercetare utilizate (metoda bibliografică, experiment pedagogic, observația, metoda statistico-matematică și metoda grafică), ipoteza de la care am pornit a fost validată, obiectivele

cercetării fiind atinse.

Analizând rezultatele obținute în cel de-al doilea an al participării echipei reprezentative de handbal fete a școlii la competițiile sportive școlare, după aplicarea metodelor și mijloacelor de pregătire alese și utilizate în cadrul lecțiilor de pregătire, s-a dovedit că acestea au fost corect alese și judicios aplicate, remarcându-se eficiența folosirii lor.

Acest lucru demonstrează validitatea ipotezei și anume: prin aplicarea corectă și oportună a unor metode, mijloace și procedee specifice, în toate planurile pregătirii (fizică, tehnică, tactică, teoretică și psihică) în jocul de handbal, în acțiunile ofensive, se contribuie la creșterea semnificativă a eficienței în atac, precum și la diversificarea procedeelor prin care se marchează.

Faptul că la testarea finală toate elevele au înregistrat un progres față de cea inițială, demonstrează că pregătirea a fost minuțios planificată, proiectată și dirijată din punct de vedere metodic de către profesor.

Ținând cont și de particularitățile individuale ale jucătoarelor, am recurs și la individualizarea antrenamentelor pe întreaga perioadă a desfășurării experimentului, dozând corespunzător volumul și intensitatea acestora în funcție de elev.

Din însumarea tuturor aspectelor și prin gruparea concluziilor parțiale, am ajuns la următoarele concluzii finale:

- mijloacele de pregătire utilizate în al doilea an au dus la obținerea unor rezultate superioare în comparație cu cele avute în primul an;
- numărul de acțiuni de atac s-a mărit, precum și al golurilor marcate.

În urma strategiilor utilizate, echipa a avut un parcurs mai lung în cadrul competiției școlare naționale „Gimnaziada”, câștigând etapa județeană și ocupând locul IV din 7 echipe participante la etapa zonală.

Ținând seama de stadiul în care se află handbalul românesc, atât cel masculin cât și cel feminin, consider că este necesar să atragem atenția asupra faptului că, pentru a ajunge la rezultate de prestigiu, trebuie acordată o importanță deosebită utilizării metodelor corespunzătoare în funcție de particularitățile jucătoarelor, de particularitățile echipei, încercând să îmbunătățim carențele existente în cadrul echipei.

În urma întabelării rezultatelor obținute de sportive pe parcursul celor 2 ani – se poate remarca faptul că s-au evidențiat jucătoare cu un posibil potențial, care sper ca în viitor să ridice handbalul românesc pe trepte superioare și astfel, s-a confirmat ipoteza prin care eficiența în atac poate fi îmbunătățită prin utilizarea unor mijloace specifice jocului de handbal.

Jocul didactic și implicațiile sale pedagogice în dezvoltarea proceselor psihice la elevi

De **Anca-Roxana Negoită**

Ca educatori, avem datoria de a nu fi doar simplii transmițători de informații, avem datoria de a cerceta și de a experimenta cele mai adecvate structuri și formule pentru a asigura pregătirea temeinică pentru muncă și viață a tinerelor vârstare ce ne stau înaintea. Utilizarea jocului didactic în activitatea de predare-învățare-evaluare poate fi eficientă în vederea creșterii performanței școlare.

Se știe că jocul este mai intens la vârsta copilăriei și adolescenței deoarece el ajută la dezvoltarea psihică a copiilor dezvoltând imaginația și creativitatea. El poate fi considerat un sprijin în educația copiilor în special în momentul când are ca finalitate dezvoltarea personalității. În sistemul de educație, acesta ocupă un loc central, fiind elementul esențial în dezvoltarea psihică a copilului, în satisfacerea cerințelor vitale ale acestuia. Este implicată activitatea senzorială, intelectuală și afectivă. Jocul presupune un plan, stabilirea unui scop, fixarea regulilor, toate acestea având o finalitate ce poate să producă satisfacție sau nu. Elevul va învăța să suporte eșecul cu demnitate sau se va bucura de succesul său.

Prin joc, se afirmă personalitatea copilului și totodată se produc schimbări în conținutul și structura proceselor cognitive. Această activitate îl angajează total pe elev în dorința de autodepășire și perfecționare. Elevii din școala românească de astăzi știu că activitatea lor are ca rezultat notele, acestea se transformă în medii la disciplinele de învățământ și mai apoi în medii generale. Acesta este rezultatul final pe care ei îl cunosc. Ceea ce ei nu cunosc este faptul că aceste rezultate nu ilustrează obiectiv posibilitățile lor de învățare sau bagajul de cunoștințe. Jocul le oferă îmbogățirea tuturor cunoștințelor, le mărește capacitatea de înțelegere și asimilare de noi cunoștințe, care nu se bazează neapărat pe experiențele lor anterioare. Toate acestea sunt mijloace prin care creativitatea și independența gândirii sunt stimulate.

Considerat principalul stimulent al dezvoltării psihice, jocul are un rol deosebit de important în dezvoltarea gândirii deoarece copilul este constrâns să raționalizeze, să găsească soluții. Atenția elevului este captată și menținută de desfășurarea jocului didactic. Elevul depune un efort fizic și mental chiar și atunci când jocul este unul simplu. Unele sunt complicate, altele nu. În funcție de acest lucru și eforturile pe care elevii le canalizează sunt amplificate. Unii depun eforturi pentru a înțelege cerințele jocului și pentru a face față, pentru alții jocul poate părea foarte simplu și automat își pierd interesul. Copiii cu personalitatea mai puternică sunt antrenați și dornici să-ți etaleze puterile cu ceilalți participanți. Aceștia consideră lecțiile interesante, materialele puse la dispoziție, atractive. Astfel de activități dezvoltă spiritul de competiție și, în aceeași măsură, dezvoltă noi trăsături de caracter. Competiția generează înțelegerea în cadrul echipei. Aceste relații din cadrul grupului contribuie la o bună socializare, la dezvoltarea limbajului și a relațiilor interpersonale.

Se dezvoltă prin joc atitudini față de muncă și învățare, dar și trăsături de caracter precum hărnicia, capacitatea de a învinge obstacole și simțul datoriei care este cel mai important. Luarea deciziilor și asumarea responsabilităților contribuie la dezvoltarea personalității elevului. De asemenea, jocul contribuie la perfecționarea senzațiilor și percepțiilor, dezvoltarea spiritului de inițiativă, de echipă, de competiție, exersarea atenției și a imaginației. Totodată, conduita civilizată a elevilor este modelată prin respectarea regulilor jocului. Astfel este influențat comportamentul copiilor.

Utilizat în cadrul lecțiilor, jocul dobândește funcții psihopedagogice importante, sporind interesul elevilor pentru cunoaștere, pentru nou, asigurând participarea activă a celor implicați. Jocul sporește atractivitatea lecției, asigură bună dispoziție și sentimentul de destindere. El fortifică energiile intelectuale și fizice, constituind o variabilă indispensabilă în munca cu școlarul. Jocul didactic nu are un rol foarte însemnat în transmiterea noilor cunoștințe, ci accentuat în prezentarea, consolidarea, adâncirea, sistematizarea și verificarea cunoștințelor. El furnizează multiple situații de învățare, care sunt deosebit de eficiente pentru achizițiile elevului.

Rezultatele învățării, cele pe care le așteptăm, dar pe care nu știm dacă le vom obține, sunt specificate de obiectivele de referință ce urmăresc dezvoltarea competențelor și a cunoștințelor de la an la an. Pentru atingerea obiectivelor propuse se pot organiza activități diferite în care trebuie incluse strategii didactice variate – jocuri didactice, exerciții, exerciții-joc, rebusuri etc. Accentul trebuie pus pe activizarea elevilor prin antrenarea lor în procesul de explorare-investigare, dar și pe motivarea acestora.

Pentru ca elevul să fie implicat în actul învățării, se poate folosi jocul didactic ca element central al unei strategii didactice interactive, centrată pe elev.

Realizarea obiectivelor propuse la lecții prin utilizarea jocurilor didactice se va atinge cu succes numai dacă se cunosc foarte bine particularitățile de vârstă și individuale ale elevilor. Antrenat în joc, școlarul va învăța mai mult deoarece este stimulat de satisfacțiile pe care i le asigură jocul. Din punct de vedere psihologic, se declanșează o motivație intrinsecă. Învățarea devine activă, însușirea este conștientă. Interesul, aspirațiile, voința, dorința de câștig, perseverența școlarilor se pot desprinde din modul cum aceștia se comportă și evoluează în timpul jocului, după ritmul mai rapid sau mai lent pe care îl impun, după modul în care ei cooperează și își duc la bun sfârșit sarcinile.

Utilizarea acestui element în cadrul procesului de învățare este benefică și ni s-a demonstrat că prin joc am ajuns să ne cunoaștem mai bine elevii și chiar ei să se descopere pe sine, am aflat mult mai ușor și mai repede cum gândesc ei, am putut modela logica gândirii lor. Gândirea copiilor este mereu solicitată, fiind în permanentă formare. Randamentul este mai mare, procesul instructiv-educativ făcându-se într-un mod mult mai plăcut, activ și temeinic. Jocurile formează creativitatea copiilor, dezvoltă spiritul de observație, de analiză, de judecată, comunicarea devine permisivă. Ele înlătură rutina, monotonia, stereotipia. În joc, copilul devine mai curajos, mai relaxat, spiritul de inițiativă se dezvoltă mult mai mult.

Rolul literaturii în viața elevului din ciclul primar

De Raluca Bratu

Lumea copiilor joacă un rol important în viața fiecărei persoane adulte, deoarece copiii sunt cei care știu să viseze, cei care prin visele lor ne introduc pe noi, adulții, în lumea fanteziei și chiar în propria noastră copilărie. Alături de copii, putem fi pe de o parte îndrumătorii lor, iar pe de altă parte putem fi chiar „copii” ca și ei, făcându-ne să fim părtași la propria lor copilărie unde nu suntem doar observatori ci și participanți activi. Prin trăirile zilnice brăzdate de fantezie, creație, imaginație, își clădesc imagini proprii, despre ceea ce reprezintă de fapt realitatea, o realitate pe care o poți descoperi jucându-te alături de ei. De aceea, pentru dezvoltarea psihică a fiecărui copil, părinții alături de dascăli trebuie să conducă pașii copiilor către realitate, însă aceasta trebuie să fie treptată, astfel încât copiii să nu simtă influențele educative ca fiind spontane sau constrânse. Cel mai important rol în această dezvoltare o are grădinița și școala. Cu ajutorul metodelor și mijloacelor alese de către cadrul didactic, copiii își formează noi competențe care ajută la dezvoltarea lor în viitor. Un mijloc important utilizat de cadrele didactice în învățământul primar și preșcolar îl reprezintă Literatura pentru copii.

Și în zilele noastre, literatura pentru copii rămâne un subiect de dispută, deoarece aceasta este considerată ca având un prestigiu mai restrâns decât literatura în general, fiind situată pe un plan secund. Cu toate acestea scriitorii demonstrează constant efectul pozitiv al cărților asupra cititorilor mici, care sunt atrași de acest tip de literatură accesibil vârstei lor. Totodată, trebuie să fim conștienți de efortul scriitorului de a prelucra cuvintele în zeci de variante pentru a descoperi cuvântul ce desemnează cel mai bine o acțiune, un eveniment sau o persoană, pentru ca acesta să nu creeze erori în deslușirea și perceperea unor tautologii.

În ceea ce privește sfera de cuprindere a literaturii pentru copii, putem spune că nici aici situația nu este una certă. Unii critici consideră că în sfera acesteia intră numai literatura destinată celor mici, în timp ce alții consideră că în literatura pentru copii intră literatura ce nu pare potrivită categoriilor de vârstă a copiilor dar este considerată a fi accesibilă acestora.

Încă din primii ani de viață, copiii intră în contact cu poveștile și basmele, fiecare dintre noi trecând prin aceasta etapă în care a fost mai importantă identificarea noastră cu eroii decât de limbajul utilizat de scriitor.

În această etapa a vieții, copiii nu fac diferența între vis și realitate, de aceea aceștia se transpun de cele mai multe ori în pielea personajelor fiind surprinși de pueril și peripețiile prin care eroii trec. Fascinați de povești ca Povestea lui Harap Alb, unde Calul năzdrăvan are puterea de a vorbi și de a-l ajuta pe erou, ceea ce oferă capacitatea copiilor de a face diferența dintre bine și rău, aplaudând înfrângerea răului. De asemenea, lumea viețuitoarelor mici și animalelor atrage interesul cititorilor care sunt atrași de fabulos, de unde învață însușiri specifice animalelor. Un exemplu în acest sens este Ursul păcalit de vulpe, de unde deprind faptul că vulpea este șireata, Greierele și furnica, unde furnica este harnică și depune efort pentru a-și aduna provizii pentru iarnă, Motanul încălțat, unde pisica este prietenul omului.

Fascinați de antiteza în care sunt plasate personajele, copiii învață să deosebească relația bine-rău, savurând istețimea, deșteptăciunea, omenia, prostia și neîndemânarea personajelor.

Spre deosebire de copii, tineretul tinde spre o literatură de tip geografic, istoric, verosimil, rezultând faptul că aceștia sunt în procesul de formare cognitivă, în care fantasticul trece pe locul doi, fiind înlocuit de realitatea înconjurătoare. Astfel, în acest sens avem opere ce oscilează între știință și literatură, respectiv legendele și miturile, oferind abilitatea de a determina reprezentări spațio-temporale prin intermediul cărora cititorul este îndrumat la meditație, înțelepciune.

Ramură a literaturii naționale, literatura pentru copii cuprinde totalitatea operelor care prin profunzimea mesajelor, nivelul de abordare, calitatea la care sunt realizate creațiile artistice, susțin relația dintre referința afectivă cu receptorii. (Rogojinaru, Adela, O introducere în literatura pentru copii, Ed. Oscarprint, București, 1999, p. 211). Avem în vedere următorii factori definitorii ai literaturii pentru copii:

- nivelul dezvoltării psihice (limbaj, gândire, emoții, sentimente);
- sectorul de interese, necesitățile și activitățile axate pe joc, a absenței grijilor, interogarea constantă asupra lumii înconjurătoare;
- semnificațiile artistice.

Funcția artistică a creațiilor destinate copiilor au trei coordonate principale (Pascadi, Ion, Niveluri estetice apud Roșu-Stoican, Oana, Literatura pentru copii și tineret, Ed. Sitech, Craiova, 2014, p.20):

- realizarea unui mesaj accesibil nivelului de dezvoltare a elevului, în care operele literare sunt corelate printr-un cod specific, fiind constituite într-un mesaj;
- estetica, cuprinde valorizarea însușirilor estetice ale limbajului (pe lângă cele patru categorii fundamentale estetice mai există și subcategorii definitorii literaturii pentru copii, cum ar fi grațiosul, fabulosul, etc.);
- forma reprezintă ieșirea din cadrul abstract și analizarea în profunzime a temei și motivelor, aduse în planul cotidian, situații cotidiene, până la dezvoltarea deprinderilor morale, toate acestea fiind posibile prin diversitatea sensurilor receptate de către copil.

Literatura pentru copii cuprinde genuri și specii literare specifice literaturii, însă acestea urmăresc natura profundă a învățării copilului, aspirațiile acestuia. Caracteristici ale textelor pentru copii:

- prezența conflictelor la care participă personaje pozitive și negative venite din lumea basmului, prezența antropomorfizării ce scot în relief raportul bine-rău, frumos-urât, binele învingând întotdeauna;
- capacitatea copilului de a se dedubla prin prezentarea personajelor negative sau pozitive;
- valorificarea textelor din toate punctele de vedere, evidențiindu-se deprinderile cognitive, estetice, morale, atât prin intermediul poeziei cât și prin cel al prozei;

- se află la intersecția genurilor literare care ajută la receptivitatea copiilor și nu la monotonie, prin alegerea textelor accesibile vârstei acestora, prin identificarea de imagini, frumosul în figurile de stil, limbajul poetic;
- înțelegerea semnificațiilor artistice ce conduc la deslușirea mesajului.

Literatura pentru copii - mijloc de cultivare a simțului estetic

Încă de la prima apariție a conceptului de literatură pentru copii, cercetătorii au fost interesați de valențele pe care aceasta ar trebui să le transmită, astfel aceștia au emis ipoteza „literatura pentru copii este o literatură valorică sau însușirile estetice ale acestora sunt atenuate din motivul adaptării conform particularităților de vârstă. Indiferent de locul pe care acestea l-ar putea ocupa, acestor caracteristici li se atribuie trei norme esențiale pentru realizarea funcției estetice a operei literare, și anume:

- adaptarea conținutului la particularitățile de vârstă ale copiilor
- prelucrarea limbajului în mod artistic
- mesaj educativ.

Adecvarea cunoștințelor științifice la particularitățile de vârstă ale copiilor se realizează prin adecvarea conținutului operelor la aceleași particularități. „Educația estetică este o componentă de bază a dezvoltării multilaterale, al cărui rol crește pe măsura dezvoltării științei și tehnicii contemporane. Se apreciază pe bună dreptate că prin educație estetică s-ar realiza o contrabalansare a efectelor tehnificării asupra dezvoltării spirituale a omului” (Nicola, Ioan, Farcaș, Domnica, Teoria Educației și noțiuni de cercetare pedagogică, E.D.P., București, 1991, p.201).

Prin educație estetică se transmit continuu și repetat valori educaționale care se adaptează la schimbările societății, modificări ce se reflectă asupra personalității indivizilor, necesar în acest sens fiind și dezvoltarea competențelor de socializare, cognitive etc. A dori să cunoști existența vieții, prin lumea înconjurătoare, natura, viețuitoarele pământului, ceea ce au creat strămoșii noștri pentru lumea aceasta reprezintă actul de cultură al fiecărei ființe umane. Tocmai de aceea, pentru a putea recepta aceste valori estetice, este necesar să fii sub o îndrumare atentă, deoarece creația estetică este situată la un nivel superior, fiind un proces complex.

În realizarea educației estetice intră doi factori esențiali educativi. Principalul factor care influențează copiii este *cadru natural* în care aceștia se mișcă permanent, frumosul naturii care stimulează creativitatea, imaginația, cunoașterea spre nou, cum ar fi răsăritul soarelui, apusul soarelui, un cer înstelat, o zi de vară ploioasă, o floare frumos colorată sau o pasăre agățată pe o creangă. Un al doilea factor îl reprezintă *ambientul social* în care acesta se învârt zilnic, acesta fiind definitoriu pentru dezvoltarea lui viitoare. De aceea, este necesar să acordăm o atenție deosebită tuturor acestor lucruri deoarece acestea sunt punctele principale în dezvoltarea copiilor.

Din punct de vedere pedagogic, este necesar să menționăm că literatura ajută la dezvoltarea estetică a copiilor numai în condițiile în care aceasta cunoaște exact calea de transmitere a valorilor prin operele create. „Realizată în principal prin

intermediul valorilor literaturii, prin arta cuvântului, în sensul cel mai general, sau, cu un sens mai restrictiv, specializat, ca educație pentru și prin metaforă, educația pentru și prin valori literare are un statut distinct. Ea este expresia particularităților și funcțiilor materialului, a specificității tehnicilor utilizate, mediind și încorporând toate imaginile posibile: vizuale, auditive, tactile, motrice, etc”. (Neacșu, Ioan, Curs de pedagogie, E.D.P., București, 1988, p.340). Educație estetică are un impact pozitiv numai dacă aceasta îi va face pe copii să înțeleagă frumosul ce se află în spatele operelor create, dacă reușesc să transmită emoțiile, sensibilitatea, exprimarea orală cât și cea scrisă.

Cadrul didactic, prin folosirea corectă a tonului vocii, claritatea, povestirea artistică, citirea expresivă, citirea pe roluri, introducând cititorii în mod activ în literatură, ritmul cu care aceștia citesc, intonația, utilizarea corectă a monologului sau dialogului oferă lecturii un caracter dinamic, scoțând în evidență trăirile personajelor ce participă la acțiune. Toate acestea provoacă o atracție către literatură prin intermediul narațiunii și conflictului. Mai mult decât atât educația estetică se realizează progresiv, continuu și în timp. Cadrul didactic este acela care trebuie să dirijeze elevii către admirația față de natură, de ceea ce ne înconjoară, lucru pe care îl face și cadrul familial, deoarece „Sunt frumoase numai comportările care înalță demnitatea omului, care slujesc țeluri nobile și mărețe.” (B.P. Hasdeu, Studii de folclor, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979, p.24).

Prin intermediul talentului pedagogic al cadrelor didactice, elevii vor învăța să iubească literatura, își vor dezvolta exprimarea orală și scrisă, vor deprinde capacități de manifestare socială, vor învăța să folosească mijloace artistice, expresii frumoase din textele de literatură pentru copii și nu numai.

Bibliografie:

1. Alexandru Gheorghe, Lecturi literare pentru ciclul primar - îndrumător metodic pentru învățători, părinți și elevi, Editura „ Gheorghe Alexandru”, Craiova, 1995.
2. Învățământ primar, volumul I/1991, Culegere metodică destinată cadrelor didactice care predau la clasele I-IV, București, 1991.
3. Silvia Nuță, Metodica predării limbii române în clasele primare, Editura Aramis, București, 2000.
4. Ioan Șerdean, Didactica limbii române în școala primară, Editura Teora, București, 1998.
5. 25 Ideas to Motivate Young Readers [on-line]. [citat 09.08.2017]. Disponibil: educationworld.com/a_lesson/lesson/lesson035.shtml

Importanța dezvoltării creativității elevilor

De **Liviu Chifane**

Pornind de la premisa că stimularea creativității este o condiție esențială pentru dezvoltarea personalității elevilor, acest articol analizează o serie de aspecte importante legate de necesitatea cunoașterii fenomenului. Având în vedere complexitatea creativității, cadrele didactice trebuie să se familiarizeze cu următoarele noțiuni: nivelurile și stadiile creativității, factorii și blocajele acesteia, precum și metodele de grup sau individuale de susținere a potențialului creativ al elevilor. Obiectivul pe termen lung este asigurarea unui climat educațional propice unei exprimări libere și creative care să genereze idei noi și surprinzătoare. Astfel, dezvoltarea creativității elevilor se va continua în mod firesc cu stimularea proceselor creative la nivel social, cultural și economic. Printre altele, adoptarea unei strategii coerente de educare și stimulare a creativității va contribui la pierderea potențialului creativ al țării și la migrarea populației spre alte locuri ale lumii unde factorii decizionali știu să exploateze la maximum ideile inovatoare.

Întrucât dezvoltarea creativității este imperios necesară într-o societate contemporană în continuă mișcare și transformare, cadrele didactice trebuie să cunoască în detaliu mecanismele declanșării și funcționării acesteia. Paginile următoare vor face o scurtă trecere în revistă a unor aspecte esențiale legate de activitatea creativă: definirea și analiza structurii creativității, nivelurile și stadiile creativității, factorii și blocajele creativității și metode de stimulare a creativității. În ansamblu, profesorul își va îndrepta toate eforturile în direcția prevenirii și înlăturării factorilor de blocaj, precum și în direcția depistării și stimulării capacităților creatoare la elevi.

1. Definirea conceptului de creativitate

De regulă, creativitatea se referă la producerea a ceva nou în comparație cu ceva vechi și banal: „Creativitatea constă într-o structură caracteristică a psihicului, care face posibilă realizarea unor producții, opere noi.” (Cucoș, 2005, p. 54) Atributul de creativ se aplică acelor produse ale activității umane cu o notă clară de originalitate.

Specialiștii amintesc faptul că termenul de creativitate a fost introdus în vocabularul psihologiei americane în deceniul al patrulea al secolului XX pentru a se face distincția de termenul talent care reprezintă nivelul superior al creativității: „Talentul a fost conceput ca o dezvoltare superioară a aptitudinilor generale și speciale și ca o fericită îmbinare a lor. Creativitatea, însă, [...] include structuri mai complexe de personalitate, depășind aptitudinile.” (Popescu-Neveanu, 1996, p. 181) În plus, în domeniul psihologiei, creativitatea este privită din trei perspective diferite: „a. comportament și activitate psihică creativă; b. structură a personalității sau stil creativ; c. creativitate de grup, în care interacțiunile și comunicarea mijlocesc generarea de noi idei, deci duc la efecte creative.” (p. 181) În cazul elevilor, dascălul se va familiariza cu potențialul creativ al fiecărui elev în parte, dar se va orienta și spre dezvoltarea creativității de grup. De altfel, prin valorificarea experiențelor comune, elevii pot beneficia de informațiile aduse de un alt membru al grupului, putând ajunge mai ușor la asociații originale de idei și la rezolvarea creativă a

problemelor.

Într-un studiu extrem de interesant privind raportul dintre factorii de personalitate și creativitatea adolescenților, psihopedagogul Alois Gherguț de la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași evidențiază faptul că la această vârstă creativitatea are o intensitate mai mare decât la celelalte etape de vârstă deoarece adolescentul trece printr-o sumedenie de transformări în plan biologic, psihologic și axiologic: „creativitatea ar putea și trebuie să constituie un argument esențial al autodefinirii, autodescoperirii și autoimplicării adolescentului în plan social.” (1997, p. 13) Din punctul meu de vedere, creativitatea la nivelul adolescenților este într-adevăr importantă pentru că această vârstă îi pregătește pentru a deveni adulții de mâine. Pe de altă parte, nu trebuie neglijată dezvoltarea creativității la vârsta preșcolarității sau școlarității mici și mijlocii.

Dintr-o perspectivă mai generală, dezvoltarea creativității individuale și de grup afectează progresul științific, tehnic, artistic și economic, și chiar progresul societății în ansamblul ei: „Creativitatea este o formă superioară a activității umane care are adânci implicații în progresul societății și chiar în schimbul istoriei și reformarea lumii.” (Vrabie, 2000, p. 84) În ceea ce privește societatea românească, consider că aceasta ar avea incredibil de mult de câștigat dacă potențialul creativ al cetățenilor ar fi exploatat la nivel maxim pornind de pe băncile școlii și culminând cu stimularea creativității la nivel social și economic. Astfel, s-ar evita pierderea uriașă reprezentată de migrarea cetățenilor, și implicit a potențialului lor creativ, spre alte țări ale lumii care știu să profite de lipsa unei strategii coerente de educare și stimulare a creativității.

2. Nivelurile și stadiile creativității

Fiind un fenomen de o mare complexitate, cu numeroase aspecte, fațete și dimensiuni, creativitatea prezintă o serie de niveluri ierarhice propuse de A. L. Taylor și detaliate de Andrei Cosmovici (1998, pp. 147-148) după cum urmează:

- a) creativitatea expresivă, caracterizată printr-o exprimare liberă și spontană a persoanei;
- b) creativitatea productivă, marcată de însușirea unor priceperi și deprinderi ce conduc la producerea unor lucruri utile;
- c) creativitatea inventivă, care generează noi metode și conduce la îndeplinirea unor noi funcțiuni;
- d) creativitatea inovatoare, care presupune noi modalități de exprimare sau noi structuri ale unor obiecte sau procese tehnologice;
- e) creativitatea emergentă, definitorie pentru oamenii de geniu care pot revoluționa un întreg domeniu al cunoașterii, tehnicii, artei sau existenței sociale.

Ca profesor de limba și literatura română, am încurajat mereu exprimarea liberă a elevilor care a generat idei noi și surprinzătoare, dar și produse dintre cele mai reușite, cum ar fi compoziții literare extrem de valoroase. Cu toate că elevii manifestă cu precădere creativitate de tip expresiv și productiv, există și situații în care unii elevi foarte talentați sau chiar geniali dau dovadă de creativitate de tip inventiv, inovator sau emergent.

În funcție de cele patru stadii ale procesului creativ stabilite de psihologul american G. Wallas și menționate de Popescu-Neveanu et al. (1996, p. 185), cadrele didactice trebuie să își mobilizeze și să își susțină elevii în vederea valorificării în practică a rezultatelor creației. Există un stadiu pregătitor care presupune o

creare a condițiilor necesare declanșării procesului creativ, dar și un stadiu al incubăției în care se discută problema din mai multe puncte de vedere și se oferă elevilor momente de reflecție asupra acesteia. Stadiul iluminării (intuiției) nu este suficient dacă nu va fi susținut de stadiul verificării sau elaborării finale.

3. Factorii și blocajele creativității

Luând în considerare complexitatea creativității și necesitatea dezvoltării potențialului creativ al elevilor, Barna și Antohe (2001, p. 189) identifică două tipuri principale de factori care pot influența manifestarea procesului creativ. Clasificarea celor doi cercetători este cuprinzătoare și explicită. Astfel, atât factorii subiectivi (psihici), cât și factorii obiectivi sunt clasificați în mai multe subtipuri, fiecare cu rolul său asupra creativității elevilor. Din rândul factorilor subiectivi, factorii intelectuali (gândirea, imaginația, inteligența și memoria) și factorii de personalitate au o influență decisivă în creșterea potențialului creativ. Cucoș (2005, p. 54) insistă asupra faptului că însușirile imaginației (fluiditatea, plasticitatea și originalitatea) definesc particularitățile actului creator. Dintre factorii de personalitate, factorii afectivi-temperamentali, cei atitudinali-caracteriali, cei aptitudinali și cei motivaționali au toți o contribuție specifică în dezvoltarea creativității. Un copil echilibrat din punct de vedere emoțional, cu o atitudine pozitivă față de muncă și cu o curiozitate față de nou va fi și un copil mult mai creativ. În afara factorilor subiectivi, factorii obiectivi biologici, precum și cei sociali (școala, familia sau alte contexte sociale) își vor pune negreșit amprenta asupra posibilității elevilor de a-și exploata la maximum potențialul creativ.

Dacă nu se respectă factorii mai sus-menționați, pot apărea o serie de piedici numite și blocajele creativității. În cartea sa de psihologie generală, Andrei Cosmovici detaliază asupra a trei tipuri de blocaje: culturale, metodologice și emotive (1996, pp. 166-167). Menționate și drept blocaje sociale (Cosmovici, 1998, p. 154), blocajele culturale includ conformismul, o neîncredere în fantezie și o prețuire exagerată a rațiunii logice, a raționamentelor. Din această perspectivă, cadrele didactice au datoria de a risipi atitudinea de neîncredere și respingere a grupului de elevi față de ideile noi sau neobișnuite. Blocajele metodologice apar ca urmare a procedeele de gândire; ele pot da naștere unor cazuri specifice, cum ar fi cazul rigidității algoritmilor anteriori, cazul fixității funcționale sau cel al criticii premature. Obișnuirii să facă lucrurile într-un anumit mod sau să folosească obiectele în același fel, elevii vor avea dificultăți de adaptare la modalități sau procedee inedite. Într-o altă ordine de idei, brainstormingul îi poate ajuta să se detașeze de cenzura critică a propriei gândiri și să dea frâu liber imaginației. Nu în ultimul rând, blocajele emotive apar din cauza temerilor elevilor de a nu greși sau de a nu fi stigmatizați de colegi. O consecință negativă ar fi graba cu care aceștia acceptă prima idee pentru a se eschiva de o posibilă confruntare emoțională care le-ar periclita poziția în cadrul grupului. Dacă emotivitatea îi face pe unii elevi să se descurajeze rapid, ambiția și neîncrederea prea mare în sine îi face pe alții să se supraevalueze, să se plafoneze și chiar să îi împiedice pe colegii lor să se manifeste în plan creativ.

4. Metode de stimulare a creativității

Conduita creativă a profesorului și atitudinea pozitivă față de creativitatea elevilor conduc la prevenirea și înlăturarea factorilor de blocaj ai creativității și la stimularea actelor creative ale

acestora. Barna și Antohe (2001, pp. 204-210) împart metodele de stimulare a creativității elevilor în metode de grup și metode individuale.

Metodele de grup pot fi la rândul lor clasificate în metode intuitive sau imaginative sau psihologice și analitice sau raționale.

Din rândul metodelor *imaginative*, Barna și Antohe (2001, pp. 204-207) menționează metoda „lichidării” (purgatoriului), asaltul de idei (brainstormingul) și sinectica (metoda Gordon).

Metoda „lichidării” (purgatoriului) se caracterizează prin solicitări de tipul: „Uitați tot ce știți despre...” sau „Imaginați-vă altceva care să aibă aceeași utilizare”.

Asaltul de idei (brainstormingul) a devenit o metodă des folosită de cadrele didactice pentru a permite elevilor să dea frâu liber ideilor fără a fi constrânși de o evaluare critică a acestora. O altă variantă, brainwriting 6-3-5 presupune că șase persoane scriu trei idei în cinci minute. După scurgerea timpului, primul elev va transmite fișa colegului din dreapta și o va primi pe cea a colegului din stânga sa. Procesul continuă până toate fișele vor fi completate. Într-o atmosferă mai degrabă distractivă decât competițională, metoda implică toți elevii și dă naștere unui număr mare de idei cu privire la aceeași problemă. O altă variantă a brainstormingului o reprezintă rolestormingul, în care membrii grupului își asumă alte identități pentru a crește nivelul de producere a soluțiilor.

Sinectica (metoda Gordon) se bazează pe strădania de a găsi metafore în relație cu o anumită problemă. După ce se formulează o serie de analogii-metafore, elevii vor descifra semnificațiile imaginilor evocate.

În afară de metodele de mai sus, Cosmovici (1996, pp. 168-169) se referă și la metoda Phillips 6-6 și la discuția panel. Ambele metode implică grupuri mai mari de elevi. În primul caz, grupuri eterogene de 6 elevi discută o problemă timp de 6 minute urmând ca fiecare grup să își anunțe părerea și să ia parte la o discuție generală. În cel de-al doilea caz, un grup restrâns („jurații”) format din experți în problema respectivă va purta o discuție la care vor asista ceilalți membri ai clasei. Aceștia pot interveni ulterior prin adresarea de întrebări și prin exprimarea unor sugestii sau a unor păreri personale.

Dat fiind spațiul restrâns acordat acestui articol, nu putem lua în discuție toate metodele imaginative de grup care pot fi folosite de cadrele didactice în vederea stimulării creativității. În acest sens, o carte excepțională care explică în detaliu fiecare metodă în parte este Comunicarea eficientă, semnată de Ion-Ovidiu Pânișoară. În calitate de profesor de limba și literatura română, am apelat adesea la una sau mai multe din metodele descrise de autor.

Revenind la clasificarea propusă de Barna și Antohe, metodele *analitice* (raționale) se adaugă metodelor imaginative pentru a veni în sprijinul cadrelor didactice în desfășurarea de activități creative cu elevii. Metodele centrate pe analiza fenomenului, producerea ideilor și rezolvarea de probleme sunt extrem de diverse de la analiza SWOT, diagrama Venn și harta kinestezică și până la învățarea prin categorisire, metoda concasării, listarea atributelor sau problematizarea. De exemplu, analiza SWOT se bazează pe diagnosticarea a patru dimensiuni fundamentale: S (Strengths) - puncte tari, W (Weakness) - puncte slabe, O (Opportunities) - oportunități și T (Threats) - amenințări. Analiza combinatorică a acestora va conduce la evidențierea unor strategii

viabile de acțiune. Diagrama Venn folosește două sau mai multe cercuri care se intersectează pentru a compara sau evidenția contrastele dintre anumite seturi de informații. Harta kinestezică urmărește învățarea asociativă întrucât informațiile sunt aranjate după o anumită logică pe care cel care învață va trebui să o identifice și să o explice clasei.

Învățarea prin categorisire îi va ajuta pe elevi să claseze obiecte sau fenomene pe baza caracteristicilor comune și astfel să ajungă la concluzii dintre cele mai interesante. În plus, metoda concasării presupune modificarea obiectului sau a situației în vederea reconfigurării acestora sau aplicării unor noi strategii. Listarea atributelor este asemănătoare întrucât se referă la separarea părților componente ale unui sistem sau produs, identificarea mai multor modalități de a realiza fiecare parte și recombinarea într-o formă nouă. Problematizarea sau confruntarea cu o „situație-problemă” se află într-o relație strânsă cu metoda rezolvării creative de probleme care favorizează stabilirea unor interrelaționări eficiente și flexibile menite să conducă la descoperirea unor soluții cât mai variate pentru situația inițială.

În cazul metodelor de creativitate individuală, Barna și Antohe (2001, pp. 209-210) evidențiază importanța planului rezumativ, a scrierii și citirii creative, precum și a metodei profesorului. În timp ce planul rezumativ ajută la clarificarea și ordonarea ideilor, scrierea și citirea creativă ajută la stabilirea unor asociații de idei și la identificarea unor soluții multiple. Metoda profesorului constă în preluarea de către un elev a rolului profesorului în sensul că acesta va explica într-un mod mai simplu o anumită situație-problemă precum și modalitatea de rezolvare a acesteia.

Pentru a rezuma, putem spune că un cadru didactic care dorește să fie eficient în stimularea potențialului creativ al elevilor trebuie să cunoască foarte bine și să folosească la momentul oportun atât metodele de grup cât și cele individuale.

5. Concluzii

Schimbarea mentalității profesorilor constituie un pas decisiv în direcția adoptării unor metode inovatoare de stimulare a creativității elevilor. Aceștia trebuie să țină cont de nivelurile și stadiile creativității și să fie conștienți de complexitatea fenomenului în ansamblul său.

Prin folosirea unor metode diverse, cadrele didactice se vor asigura că pot înlătura blocajele sociale, metodologice și emotive care pot împiedica desfășurarea în condiții optime a unei învățări de tip creativ. Modul de predare se va orienta cu precădere pe încurajarea inițiativei și interacțiunii spontane și dirijate a tuturor elevilor clasei. În esență, învățarea creatoare se va axa nu doar pe adaptabilitate și flexibilitate, ci și pe dezvoltarea unei atitudini prospective și anticipative care să le permită elevilor proiectarea unor situații-problemă și elaborarea unor soluții originale.

Bibliografie

1. Barna, Andrei, Antohe, Georgeta, Curs de pedagogie - Fundamentele și teoria educației, Editura Logos, Galați, 2001.
2. Cosmovici, Andrei, Psihologie generală, Editura Polirom, Iași, 1996.
3. Cosmovici, Andrei, Iacob, Luminița, Psihologie școlară, Editura Polirom, Iași, 1998.
4. Cucoș, Constantin (coord.), Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice, Editura Polirom, Iași, 2005.
5. Gherguț, Alois, „Raportul dintre factorii de personalitate și

creativitatea adolescenților”, în Psihologia, Nr. 1, 1997, pp. 13-16.

6. Pânișoară, Ion-Ovidiu, Comunicarea eficientă, Editura Polirom, Iași, 2006.

7. Popescu-Neveanu, Paul, Zlate, Mielu și Tinca Crețu, Psihologie, Manual pentru clasa a X-a școli normale și licee, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996.

8. Vrabie, Dumitru, Psihologia educației, Editura Evrika, Brăila, 2000.

iTeach: EXPERIENȚE DIDACTICE

ISSN 2247 – 966X

Editor: TEHNE- Centrul pentru Inovare în Educație

Pagina Revistei: www.iteach.ro/experiencedidactice